

10 anys després del 1992

El juliol de l'any 1992 –just abans dels fastos olímpics– el jutge Baltasar Garzón va organitzar una operació a gran escala i va fer detenir una seixantena d'independentistes catalans. Després de tornar a posar-ne en llibertat la majoria, en va empresonar uns quants com a mesura exemplària per a tots. Durant gairebé dos anys –del 1993 al 1995– vaig anar cada quinze dies a la presó de Can Brians a fer classe de filosofia als empresonats en aquell juliol olímpic. Això em va donar ocasió de tenir una proximitat privilegiada amb ells. Tots van ser condemnats a penes altíssimes, sense cap altra prova en contra que allò que la Policia, amb els propis mitjans, va aconseguir que diguessin. Finalment, només de mica en mica, i massa a poc a poc, van ser indultats i excarcerats. Alguns havien passat tres anys a la presó. Que el mateix tribunal recomanés l'indult dels condemnats és un exemple més de la bogeria de tota l'operació: si de debò eren terroristes perillosos, com podia demanar-se'n l'indult juntament amb la pena? I si eren mereixedors d'indult, per què se'ls va perseguir, detenir i empresonar amb tanta duresa?

En aquella operació vergonyosa es va aplicar als independentistes la legislació antiterrorista, implantada aviat farà vint anys i avui encara vigent. Es tracta d'una legislació indigna –acceptada encara per la majoria de partits catalans i espanyols– que permet que un detingut estigui uns quants dies en mans de la Policia sense assistència d'advocat i sense contacte amb l'exterior. Això afavoreix, és clar, el tracte degradant, el maltracte i la tortura. De fet, és una legislació que posa certs ciutadans en un gravíssim estat d'excepció: a ells, les lleis no els protegeixen, sinó que els amenacen i agredeixen.

Si els representants del poble, els estaments jurídics, els partits, associacions, universitats i col·lectius de tota mena, és a dir, si nosaltres mateixos som capaços d'acceptar excepcions a la norma democràtica, és que se'ns ha afeblit la nor-

mal consciència democràtica. Després, ja no ens hauria d'estranyar res. Quan s'han traspassat certs límits, el respecte a la dignitat humana esdevé només qüestió de grau, i llavors ja s'hi val pràcticament tot. Això és el que va passar ara fa deu anys. Les detencions olímpiques de l'estiu del 92 són un cas de menyspreu dels drets ciutadans gràcies a l'aplicació de la legislació antiterrorista. Encara, però, que per a alguns es tracti d'un cas particularment sensible –hi teníem amics o parents–, en bona perspectiva democràtica només es tracta d'un cas més –un altre–, en què els drets humans han estat trepitjats.

“Els del 1992 també van ser judicis a una concepció de la vida democràtica, a la concepció que la converteix en una democràcia oberta, profunda”

Aquelles detencions no anaven dirigides només contra les persones detingudes, sinó que també volien significar la detenció, humiliació i destrucció del moviment independentista català. El jutge Baltasar Garzón va tenir coneixement personal dels abusos i tortures patits pels detinguts. No en va fer cap cas, no va fer investigar res. No sé si aquest desinterès per la defensa dels drets humans li podrà servir en les seves aspiracions de presidir el recentment constituït Tribunal Penal Internacional. En una democràcia, la mera sospita de tortura hauria de resultar especialment repulsi-

va, hauria de ser estrictament investigada i, en cas de confirmar-se, hauria de ser duríssimament perseguida i castigada.

Deu anys després, no solament hem de mirar enrere, sinó que també hem de mirar al voltant nostre. El sol fet d'exigir que es faci efectiu el dret pacífic i democràtic a l'autodeterminació continua generant, en el govern de Madrid, reaccions violentes i autoritàries. L'independentisme continua essent la bèstia negra de la política espanyola. Ben mirat, però, no ens hauria d'estranyar massa: en una democràcia cada dia més controlada, més acorralada, qualsevol divergència, qualsevol discrepància, qualsevol resistència, són vistes sempre com un atac, com un perill. La democràcia consisteix en la lliure participació ciutadana; s'ha de basar, doncs, en la diversitat, la crítica i el pluralisme. I la democràcia recula si recula tot això. En la nostra societat es mira amb recel i sospita l'independentisme, però també s'hi miren els insubmisos, els moviments gai, els grups interculturals i els ecologistes, els moviments pacifistes, els grups feministes, els ateneus populars i, de fet, qualsevol iniciativa ciutadana independent. És ben clar, però, que una democràcia recelosa i sospitosa de la diversitat i del pluralisme és una democràcia que ella mateixa també resulta sospitosa.

Els judicis del 1992 als independentistes catalans van ser judicis a l'independentisme, però també a una certa concepció de la vida democràtica, a la concepció que la converteix en una democràcia oberta, profunda, interessant per a tots. Lamentablement, deu anys després, la vida democràtica continua essent jutjada i continua sota sospita. Però cada dia som més els que estem convençuts que aquesta democràcia que ara està en perill és l'única que continua valent la pena.

*Josep-Maria Terricabras
Membre de l'IEC i catedràtic de
filosofia de la Universitat de Girona*